

# הרצל בתקשורת

## דוח תקופתי (אוקטובר 2020)

מאת ד"ר אנטון ברקובסקי

### בעיתונות

ב"מקור ראשון" הופיעה כתבה מורחבת על אודות הרבי נחמן מברסלב, ביקורו בארץ ישראל, הרפתקאותיו בה וההשלכות הקשורות בכך. בסוף הכתבה שאל הכותב: "האם יכול רבי נחמן להיכנס לרשימה של "מכשירי הציונות" שקדמו להרצל?". בתשובתו הזכיר את מאמרו של פרופ' צבי מרק (חוקר של הרבי נחמן) שתמך ברעיון הזה והצביע על ההשקפה של החסידות שהרבי נחמן יסד: "על כל חסיד לעלות לישראל". עוד הדגיש הכותב, שהרבי גולל בספרו חזון גאולי ייחודי ומנבא את ביאת המשיח כמנהיג שינצח את אויבים לא במלחמות, אלא באמצעים דיפלומטיים של קשרים על מלכים ומנהיגים, רושם וכריזמה וכושר שכנוע (כגון הרצל).<sup>1</sup>

במוספים של "מעריב" ושל "ידיעות אחרונות" הופיעו כתבות פרסומת על אודות ספרם החדש של מוטי גולני ויהודה ריינהרץ שדן בביוגרפיה של חיים ויצמן. בין היתר הוזכרו "העסקנות" שלו והיותו של ויצמן יוצא הדופן מ"השושלת הרצל - בן-גוריון".<sup>2</sup> כמו כן הופיעו ציטוטים של ויצמן מהרצל והתייחסותו של ויצמן לקודמו בראש התנועה הציונית. בתור אפיזודה מרגשת צוין על "מחווה ספונטנית מאורגנת": לציון יום הולדתו ה-65 העניקו לו ויצמן במתנה את הטבעת של הרצל.<sup>3</sup>

יו"ר ההסתדרות הציונית העולמית - אברהם דובדבני - רואה במגיפת הקורונה (ומה שאחריה) את ההזדמנות לקידום העלייה היהודית ממדינות מערב. כבר לפני עשור בתור "חובש כיפה הראשון היושב בכיסאו של הרצל" קבע דובדבני את הדגל המרכזי שלו: עליית היהודים מארצות הרווחה.<sup>4</sup>

כתבה מורחבת ב"סגולה" הוקדשה למשפחת בנטוויץ': לנורמן שנהיה ליועץ המשפטי של ממשלת המנדט בארץ ישראל; ולאביו - הרברט - פעיל ציוני בריטי שאירח את הרצל ב-1895, נוכח בשלושת המפגשים שארגן הרצל בלונדון בין השנים 1895-1901 ועמד מאחורי ארגון המשלחת שביקרה בפלסטינה העות'מנית כדי לברר אפשרויות להתיישבות היהודית.<sup>5</sup>

על רקע ההפרות הרבות מצד הציבור החרדי בסגר שהוטל בעקבות מגיפת הקורונה, העלה שחר אילן שאלות קשות בדבר האמון ההולך ונשחק של הציבור בפוליטיקאים, בדרגים מקצועיים, במשטרה... ובאוכלוסיית החרדים "המתמרדת". הכתבה התחילה מהציטוט של הרצל מספרו "מדינת היהודים": "האם ניתן את כוהני דתנו למשול בנו? לא!... בהנהגת ענייני המדינה אין להם כל עסק, לבל יביאו בה מבוכה מבית ומחוץ".<sup>6</sup>

---

<sup>1</sup> נדב, אלישע. מעשה בארץ פלאות. *מקור ראשון - דיוקן* (2.10.2020), עמ' 2, 38-43.  
<sup>2</sup> מונד, אסף. אמנות העסקנות. *ידיעות אחרונות - 7 לילות* (30.10.2020), עמ' 17.  
<sup>3</sup> חיימוביץ, מרדכי. מכון ויצמן. *מעריב - המוסף* (2.10.2020), עמ' 9-4.  
<sup>4</sup> שפירא, נחמן. "ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ". *מצב הרוח* (2.10.2020), עמ' 1, 16-19.  
<sup>5</sup> תחת שני דגלים. *סגולה* (7.10.2020), עמ' 38-49.  
<sup>6</sup> אילן, שחר. מבחן ההפרות של שותפות בקואליציה. *כלכליסט* (13.10.2020), עמ' 5.

על רקע הקונגרס הציוני העולמי שהתקיים באופן וירטואלי בגלל מגפת הקורונה, סובר מיכאל קליינר שהגופים היהודיים הציונים שנוסדו טרם הקמת המדינה עדיין נחוצים. לטענתו, משתפים בהם פעולה כוחות פוליטיים, חברתיים ודתיים של כלל יהודי תבל ומקדמים תוכניות הנחוצות הן למדינת ישראל והן לעם היהודי כולו.<sup>7</sup>

ג'רמי שרון פקפק בנחיצות הגופים הציוניים וברלוונטיות שלהם עבור המדינה היהודית. לדעתו, אפילו ההסתדרות הציונית העולמית שנוסדה על ידי הרצל מעלה שאלות לגבי עצם נחיצותה, מטרותיה, תפקודה והפורמט שלה; וזאת לצד שאר הגופים, כגון קק"ל, קרן היסוד וכ"ד.<sup>8</sup>

ב"ג'רוזלם פוסט" פורסם הראיון עם ג'רמי יהושע-ברורמן - יו"ר המחלקה לפעילות בתפוצות בהסתדרות הציונית העולמית. המרואיינת פרסה את תוכנית מחלקתה, מגוון פעולותיה (בישראל ובעולם) ואת חזונה. בין היתר הצהירה, כי "החזון של הרצל לגבי מדינת היהודים התייחס לכל היהודים ולא רק לאלו המתגוררים בישראל".<sup>9</sup>

בנאמו בקונגרס הציוני התייחס נשיא המדינה ריבלין לאתגרים שעומדים בפני המדינה. הוא קרא לחזק את הקשר בין יהודי העולם, להיאבק באנטישמיות ובנגיף הקורונה. בהקשר לזה האחרון אמר ש"מהרצל למדנו שציונות היא שרשרת של אתגרים, ואנו נחוישים להתגבר גם על הנגיף הזה...".<sup>10</sup>

גול קלב הקדיש כתבה לספרו החדש העומד להתפרסם בקרוב - "היהדות גרסת 3.0". לדעת המחבר, עמד הרצל מאחורי יצירת הגרסה המתקדמת ביותר של היהדות - הציונות.<sup>11</sup>

בשבועון "בקהילה" הופיעה כתבה שסקרה את הקרע שנוצר בין הציבור החרדי למדינה החילונית. בכתבה נעשתה סקירה היסטורית של היחסים, צוינו העמדות של הצדדים בהווה, הוצגה הביקורת שלהם ועליהם שהופיעה בתקשורת, וזאת לצד הניסיונות לקרב ולגשר. בין היתר צוין בכתבה, כי "הרצל עצמו, שהיה רחוק מאוד מהיהדות, עשה מאמצים רבים לקרב אליו רבנים. במאמר מיוחד שפרסם, כתב על החשיבות שבהתאגדות חוגים רבים ומגוונים ככל האפשר, ביניהם יהודי מזרח אירופה החרדיים".<sup>12</sup>

בסקירה עיתונית של "70 שנים אחרי" צוינה התערוכה שנפתחה לזכר ביקורו של הרצל בירושלים ב-1898 ב"בית שטרן". התערוכה נפתחה בהמשך לטקס שאירע במקום בהשתתפות פוליטיקאים ופקידים בכירים, ובו הוסר הלוט מעל לוח אבן על קיר הבית שבו לן הרצל. צוין, כי הרצל הוזמן לביתו של מיכאל שטרן מפני שבמלון "קמיניץ" לא היה מקום וזאת בשל ביקורו של קיסר ווילהלם בארץ.<sup>13</sup>

ב"מקור ראשון" הופיעה כתבה קצרה על קניה. בסוף הכתבה צוינה "תוכנית אוגנדה" של הרצל - הצעה בריטית למתן מקלט ליהודי רוסיה מהפוגרומים שהתייחסה לשטחים שנמצאים כיום על שטחה הריבוני של קניה.<sup>14</sup>

<sup>7</sup> קליינר, מיכאל. הרצל אמר. מעריב - סופהשבוע (16.10.2020), עמ' 30.

<sup>8</sup> Sharon, Jeremy. Are Zionist institutions still relevant to Israel? *The Jerusalem Post* (16.10.2020), p. 1.

<sup>9</sup> Cashman, Greer Fay. 'Herzl's vision of the Jewish state was for all Jews'. *The Jerusalem Report* (12.10.2020), pp. 1-2.

<sup>10</sup> ליטל, אבי. הקונגרס המקוון. ריבלין: "לחזק את הקשר ולהיאבק האנטישמיות". מעריב - השבוע (22.10.2020), עמ' 17.

<sup>11</sup> Kalev, Gol. Judaism 3.0. *The Jerusalem Post* int (16.10.2020), p. 29.

<sup>12</sup> אוטונומיה או סטטוס קוו: בקהילה (22.10.2020), עמ' 20-29.

<sup>13</sup> סלע, דיוויד. 70 שנה אחרי. ישראל היום! - שישבת (23.10.2020), עמ' 10-11.

<sup>14</sup> נדב, אלישע. העדשה. מקור ראשון - דיוקן (23.10.2020), עמ' 20.

על רקע הבחירות בקונגרס הציוני הקדיש שלמה פיטרקובסקי כתבה קצרה לקק"ל, היסטוריה שלה, השערוריות הקשורות בה כיום ושאלת נחיצותה בהווה. הכותב נזכר באפיזודה היסטורית שבה הרצל קידם את הקמת הקרן בקונגרס הציוני הראשון.<sup>15</sup>

צביקה קליין עדכן את קוראיו בתוצאות הבחירות בקונגרס הציוני העולמי ועמד על המאפייניהם הפוליטיים ואחרים של מקבלי תפקידים החדשים. הכתבה נפתחה מהטענה, שלו הרצל היה נוכח בקונגרס, הוא בטח היה מופתע מהתנהלות הטכנית (הקונגרס נערך בעזרת אינטרנט) ומכך שבשונה מתקופתו חברה התנועה הרפורמית לתנועה הציונית, וכך גם חרדים. בסוף הכתבה הופיע רקע היסטורי על אודות תרומתו של הרצל לקונגרס הציוני הראשון. ציון, כי הוא דאג כבר בתחילת הדרך להקים "מועדוני נוער ציוניים ומועדוני נשים ציוניים". עוד ציון, כי בבקרים נסע הרצל על אופניו למערכת העיתון שבו עבד, ולאחר מכן המשיך במאבקו למען תקומת עמו. לטענת הכותב, "על הנבחרים החדשים בשלל התפקידים שחולקו השבוע, לראות מול עיניהם את אופי מנהיגותו של הרצל".<sup>16</sup>

בעיתון בשפה הרוסית "סיקרטי" הופיעה הכתבה על אודות "הניסיון של הבריטים לגנוב את החלום הציוני", וזאת תוך הגבלת העלייה ארצה, אי-מניעת ההגירה הלא-יהודית (בעיקר ערבית) לתוכה וכ"ד. כתגובה לכך ציין המחבר את יזום העפלה ותחילת המאבק בבריטים. בין היתר צוטטו דבריהם של בן-גוריון ושל ז'בוטינסקי. בהקשר לאחרון צוינה כתבתו "על אודות אוונטורזים", בה ציין, כי בזמנו גם את הרצל כינו "אוונטוריסט", לצד גריבלדי, וושינגטון... ומשה רבנו.<sup>17</sup>

אבשלום וילן התייחס להעדר התקציב המאושר של המדינה וביקר את הממשלה על כך. לטענתו, מדובר בפגיעה בכלכלה ובציבור, כאשר אם לא אינטרסים פוליטיים ניתן היה לאשר את התקציב כבר מזמן. כדי להדגיש זאת ציטט את אמירתו של הרצל: "אם תרצו, אין זו אגדה".<sup>18</sup>

מנחם רהט ציין את השינויים בהרכב הפוליטי של הקונגרס הציוני, עמד על ניצחון "הליכוד" והחיבור בין הרפורמים וחרדים לכוחות הימין הציוניים. כמו כן שיבח את פעילותו של יו"ר ההסתדרות הציונית לשעבר (דדבני - שמעתה משמש ראש הקק"ל) והזה הנכנס (חגואל). בהקשר לזה הראשון נעשתה השוואה מחמיאה בינו לחוזה המדינה, בין היתר בכל הקשור במהלכים שהוביל במהלך העשור של כהונתו - כאשר "ישב על כסאו של הרצל".<sup>19</sup>

הכתבה המוקדשת ליעקב חגואל - בתור יו"ר הנכנס של הגוף "שהראשון לכהן בו היה הרצל" - הופיעה ב"מקור ראשון". בכתבה פורטו חזונו של חגואל ודרכים להגשמתו.<sup>20</sup>

שאל אוריאל התייחס לקרע שבין הציבור החרדי לזה הציוני, שהחל עוד בימי הרצל (ואף בעת ביקורו ארצה כמעט הדרדר להטלת חרם עליו). משם גלש לשסעים מגוונים בחברה הישראלית והעביר ביקורת קשה על רה"מ נתניהו, בטענה שזה משתמש בשסעים למטרות צבירת כוחו והגברת שלטונו הפוליטי, כאשר בפועל מפורר את הציונות והורס את החברה.<sup>21</sup>

<sup>15</sup> פיטרקובסקי, שלמה. עוד קימת. *מקור ראשון - דיוקן* (23.10.2020), עמ' 8.

<sup>16</sup> קליין, צביקה. הרצל אמר. *מקור ראשון - יומן* (23.10.2020), עמ' 20.

<sup>17</sup> Lobovikov, Michail. Nesmotrya ni na chto! *Sekret* (25.10.2020), s. 6.

לובוביקוב, מיכאיל. אף על פי כן! *סיקרטי* (25.10.2020), עמ' 6. (רוסית)

<sup>18</sup> וילן, אבשלום. למען הציבור. *מעריב* (28.10.2020), עמ' 3.

<sup>19</sup> רהט, מנחם. גבירותי ורבותי, מהפך ציוני. *מצב רוח* (30.10.2020), עמ' 1, 19-16.

<sup>20</sup> קליין, צביקה. יו"ר ההסתדרות הציונית הנכנס: "ננסה להגיע לכל יהודי, מיצהר ועד ניו יורק". *מקור ראשון* (30.10.2020), עמ' 6.

<sup>21</sup> אוריאל, שאל. נתניהו רע ליהודים. *הארץ* (30.10.2020), עמ' 21.